

Redovisning av åtgärdsprogram för vityxne i södra Sverige 2014 – 2018

Pseudorchis albida

Hotkategori: STARKT HOTAD (EN)

Rapporten har upprättats av
Lars Sjögren, Länsstyrelsen i Västra Götalands län,
Fotografier tagna av Jonas Wäglind, Ekologa

Förord

Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper är ett av flera verktyg för att nå det av riksdagen beslutade miljö kvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv, och även de övriga sex ekosystemrelaterade miljö kvalitetsmålen.

Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper bidrar även till att uppnå Aichimål 12 inom Konventionen för biologisk mångfald som handlar om att senast 2020 ha förbättrat hotade arters bevarandestatus och mål 15, delmål 15.5 i de Globala målen för hållbar utveckling om att hejda förlusten av biologisk mångfald och senast 2020 skydda och förebygga utrotning av hotade arter.

Åtgärdsprogrammet för vityxne i södra Sverige 2014 – 2018 har koordinerats nationellt av Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Denna rapport är en redovisning till Naturvårdsverket av genomförda åtgärder och resultat från programperioden. Rapporten innehåller även förslag om programmets eventuella fortsättning.

De konkreta slutsatserna i rapporten speglar författarens bedömningar och är inte en självklar återspeglning av Naturvårdsverkets ställningstagande. Rapporten kommer att användas som ett underlag för Naturvårdsverkets beslut om åtgärdsprogrammets fortsättning.

Innehåll

INNEHÅLL	3
SAMMANFATTNING	4
BAKGRUND	5
VISION OCH MÅL	6
GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER	8
Aktiva åtgärder i fält	8
Dialog och samverkan	11
Datainsamling och analyser	11
Uppförökning av arten från frön	11
Kostnad av genomförda åtgärder	12
RESULTAT AV GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER	13
Ej genomförda åtgärder	16
SLUTSATSER	17

Sammanfattning

De skötsel- och restaureringsåtgärder som inom åtgärdsprogrammet genomförts på vityxnelokaler i södra Sverige har enligt uppföljningsdata visat sig vara framgångsrika. Antalet vityxneplantor har ökat från knappt 600 plantor när åtgärdsprogrammet inleddes 2005 till nästan 3000 idag. Populationen på de aktuella lokalerna bedöms som ökande på 7, stabil på 7 (en lokal med två dellokaler) och minskande på en lokal.

Ökningen av antalet plantor har inte berott på någon ökning av antalet lokaler. Dessa har dessvärre fortsatt att minska. Sedan åtgärdsprogrammet inleddes 2005 har arten återfunnits på 18 lokaler, varav en med dellokaler. På sex lokaler har dock endast enstaka individer påträffats och på tre av dessa har inga plantor noterats alls under den senaste programperioden. De senaste fem åren har arten konstaterats förekomma på 15 lokaler (16).

Åtgärdsprogrammet föreslås förlängas i ytterligare en period. De skötsel- och restaureringsåtgärder som genomförts denna programperiod bör fortsätta i nuvarande omfattning och omfatta fler lokaler. Återkommande och noggrann uppföljning av arten är fortsatt mycket angeläget.

Trots upprepade försök att genom insamling av frön driva upp plantor av arten har detta inte visat sig framgångsrikt. Under kommande programperiod bör man därför överväga att istället pröva med transplantation av plantor.

Bakgrund

Vityxne (*Pseudorchis albida*) förekommer i Sverige i två skilda utbredningsområden; ett i den sydvästra delen av Götaland och ett i den subalpina fjällzonen, huvudsakligen i nordvästra Jämtland och Härjedalen. Detta åtgärdsprogram berör endast den sydliga populationen.

I södra Sverige förekommer vityxne uteslutande i det hävdade kulturlandskapet. Lokalerna utgörs av ogödslade gräsmarker som betas eller slås. Samtliga kända växtplatser återfinns idag i områden som i det äldre kulturlandskapet utgjordes av inägomark och ingick i större sammanhängande slåtterängar. Merparten av lokalerna ligger i skogs- eller mellanbygd och med något undantag är lokalerna idag helt isolerade från varandra.

I Götaland minskade vityxne mycket kraftigt under den första halvan av 1900-talet. Minskningen har dock fortsatt även senare.

I den aktuella rödlistan bedöms arten som starkt hotad (EN). De allvarligaste hoten är att hävden upphör av de ogödslade betes- och slåttermarker där arten förekommer.

Vityxne i södra Sverige har omfattats av ett åtgärdsprogram sedan 2005. Programmet har förlängts två gånger och denna utvärdering omfattar den tredje perioden, 2014 – 2018. Åtgärdsprogrammet berör Hallands, Jönköpings, Kronobergs och Västra Götalands län. Arten bedöms utgången från Skåne län.

Vision och mål

Den vision och de mål som nämns i åtgärdsprogrammet för vityxne i södra Sverige 2004 – 2008 lyder:

Vision

Med tanke på den mängd lokaler som fanns tidigare (Nilsson & Gustafsson 1978), skulle en vision, eller önskedröm, kunna vara att återskapa denna utbredningsbild. Med tanke på att årsvariationen kan vara mycket stor på en lokal, t.ex. var antalet blommande individer ca 40 gånger fler 2003 jämfört med 2004 på den största lokalen, är det svårt att säga hur många individer och lokaler som krävs för att man ska kunna ange när vityxne inte längre är hotad. Även en jämförelsevis stor population med ett par hundra plantor kan utarmas om en rad ”dåliga” år följer efter varandra med en låg fröproduktion och nyrekrytering som följd.

För en långlivad perenn växt som vityxne, är tidsaspekten en faktor som komplicerar målbilden för ett åtgärdsprogram med en tidsram på 5 år. När man sätter in åtgärder i en eller annan form, måste man vara medveten om att det tar kanske 5 år för en groddplanta av vityxne att uppnå blommogen ålder. Man ska alltså inte förvänta sig en snabb ökning av antalet vityxneplantor efter en nyligen påbörjad åtgärd, utan arbetet ger förhoppningsvis resultat på flera års sikt.

Ett försök att göra en vision mer konkret genom att ange en beräkning i siffror skulle kunna vara att det antalet uppskattade individer idag, ca 300 st, skulle kunna åtminstone tiodubblas till 3000, och att antalet lokaler skulle komma upp i ett 40-tal, där skötseln är tryggad för en lång framtid. Några av dessa lokaler bör också vara stora med mer än ett par hundra individer. Med en sådan populationsutveckling i södra Sverige, samtidigt som den nordliga populationen också ökar, skulle vityxne kunna tas bort från rödlistan. Man bör dock, enligt vad som skrevs ovan, vara medveten om att mycket tid och arbete krävs för att denna vision ska kunna bli verklighet. Tålamod och långsiktighet är i högsta grad nyckelord i ett bevarandearbete med vityxne.

Långsiktigt mål

År 2015 bör individantalet vara ca 1000 på de kända lokalerna. Man bör ha påbörjat utplanteringar på minst 5 lokaler. Skötselkontinuiteten på lokalerna bör ha säkerställts, t.ex. genom att dessa blivit Natura 2000-områden. Studier av pollinationsbiologi, ekologi och demografi, samt mykorrhiza, bör, om rekrytering av forskare och finansiering lösts, vara genomförda.

Kortsiktigt mål

Med tanke på den starkt negativa trend vityxne har uppvisat sedan 1900-talets början, och som fortfarande är märkbar i jämförelsen mellan 1983 och 2004, blir det första målet att bryta nedgången. År 2004 hyste bara två lokaler mer än 10 indivi-

der, och det totala antalet i södra populationen uppskattas till ca.300 plantor på ca 10 – 15 lokaler. Det siffermässiga målet år 2008 är att det ska finnas minst 5 lokaler med mer än 10 plantor, med totalt ca 500 individer på de kända lokalerna.

År 2008 bör man ha inventerat vityxne årligen för att ge en väldokumenterad bild av förekomst, status och variation i individantal mellan år på de existerande lokalerna, i syfte att ge berörda myndigheter möjlighet att, i samråd med markägare, finjustera skötselåtgärder så att förhållanden blir så bra som möjligt. Vidare bör studier av den genetiska variationen ha genomförts. Man bör ha tagit fram metoder för att kunna odla upp vityxne från frö för ett eventuellt utplanteringsförsök. Om möjligt bör sådana försök, åtminstone i liten skala med fröinsådd, påbörjas inom programperioden då det tar flera år innan man ser resultat. Länsstyrelserna i de berörda länen bör också, i samarbete med regionala floraprojekt och andra botanikintresserade, ha inventerat lokaler som kan vara lämpliga för utplantering.

Genomförda åtgärder

Aktiva åtgärder i fält

Under perioden 2014 – 2018 har arbetet inom åtgärdsprogrammet inriktats på att förstärka skötseln inom de kända lokalerna. Insatserna har till stor del baserats på erfarenheter från det arbete som gjordes på lokal 22B i Kronobergs län under den förra programperioden.

Omsorgsfull restaurering och återupptagen traditionell slåtterhävd

De insatser som visat sig haft bäst effekt är de som utförts i Småland av Jonas Wäglind, Ekologa. Dessa åtgärder har i mångt och mycket varit inriktade på att återfå lokalerna i det skick och med en skötsel som efterliknar den som bör ha gällt när de ingick i det äldre kulturlandskapets slåtterängar. Åtgärder har genomförts såväl på våren som på sensommaren.

Åtgärder tidig vår

1. Hård räfsning
2. Mossrivning och rivning i små hålor
3. Klippning av blåbär, lingon och odon samt i vissa fall örnbräken/viden
4. Nakengöra stenar och berg
5. Borttagning av eventuellt ”störande” stubbar stora som små.
6. Utglesning och avverkning på gräsmarkerna och omkringliggande marker

Åtgärder på sensommaren

1. Slåtterhävd på samtliga ytor, med maximalt 20 mm slåtterhöjd
2. Höbärgning/vända höet flera gånger – fröspridning
3. Kompletterande räfsning/borttagning av små stubbar
4. Efterbete

I Kronobergs län har ovanstående skötselinsatser, som inleddes på en lokal under förra programperioden, fortsatt under perioden och genomförts på ytterligare två lokaler. En av lokalerna i länet är numera naturreservat där förvaltningen ansvarar för skötselåtgärderna.

I Jönköpings län har dessa skötselinsatser genomförts på de tre lokaler där arten konstaterats under senare år. Därutöver har likartade skötselinsatser inletts under 2018 på ytterligare en lokal där arten inte noterats sedan 1981, men som fortfarande bedöms hysa goda förutsättningar för arten.

Bild 1–2 På vissa lokaler har klippning av blåbärs- och lingonris kring jordfasta stenar och block genomförts.

Bild 3–4 På vissa av lokalerna har åtgärderna på våren varit mycket omfattande. Förutom hård räfsning av mossa och förna har även bortgrävning av stubbar och rötter genomförts.

Insatser för att förstärka befintlig hävd

I Västra Götalands län har riktade skötselinsatser genomförts 2016 – 2018 på de sju lokaler där arten konstaterats under senare år och som bedömts hysa goda förutsättningar för arten. Insatserna har i huvudsak omfattat åtgärder på våren som en förstärkning och ett komplement till den befintliga hävden och har gjorts såväl på lokaler som hävdas med sent bete som på lokaler som slås. Åtgärderna har omfattat noggrann fagning och mosskrattning på våren kompletterad med bränning av förna. En av lokalerna har sedan 2015 dessutom hävdats med slåtter och efterbete istället för sent bete. På en av lokalerna, som kontinuerligt hävdats med årlig slåtter, har växtplatsen stängslats in separat vid efterbetet för att minska gödselpåverkan eftersom platsen är en populär viloplats för djuren.

Restaurering och bränning kompletterat med sent bete

I Hallands län har särskilda insatser i form av bränning och stängsling genomförts på två av lokalerna som i övrigt sköts genom betesdrift. Den lokal som hyser flest individer har under perioden skötts av markägaren genom årlig bränning och slyröjning kompletterad med sent bete vissa år.

Dialog och samverkan

De aktiva åtgärder som genomförts i fält under programperioden har utförts i samverkan med berörda markägare och brukare. Detta är en förutsättning för arbetet eftersom samtliga lokaler ligger i betes- eller slåttermarker.

I november 2017 anordnade Länsstyrelsen i Västra Götalands län ett seminarium om arten. Förutom övriga berörda länsstyrelser deltog även representanter för floraväktarverksamheten i länen. Vid mötet deltog även Jonas Wäglind, Ekologa. Syftet med mötet var att få en samlad bild av artens utveckling på lokalerna samt utbyta erfarenheter av de åtgärder som genomförts. En viktig del var att få veta mer om de åtgärder som Jonas Wäglind genomfört på de småländska lokalerna.

Datainsamling och analyser

Under programperioden har alla lokaler där arten bedömts finnas kvar återbesökts åtminstone något år. Inventering av vityxne som även omfattar vegetativa individer är mycket tidsödande och därigenom kostnadskrävande. Intensiteten har därför varierat i de berörda länen vad gäller antal inventerade lokaler och inventeringsmetod olika år. I Jönköpings och Kronobergs län har samtliga fem aktuella lokaler inventerats med hög noggrannhet samtliga år. I Västra Götalands län har inventeringens omfattning varierat under perioden. En noggrann inventering gjordes dock 2017 – 2018 på de lokaler där skötselinsatser genomförts under programperioden. Även i Hallands län har inventeringen varierat i intensitet med en noggrann inventering 2018.

Vid de noggranna inventeringarna har arten eftersökts systematiskt i utlagda ytor med 1 m² rutram. Detta är oftast en förutsättning för att påträffa vegetativa exemplar. På grund av det mycket stora antalet plantor inventeras lokal 2 i Hallands län i transekter och det skattade antalet har därefter extrapolerats.

Uppförökning av arten från frön

I Västra Götalands län genomfördes ett försök att få fram plantor av arten från frön. Arbetet utfördes i samverkan med Göteborgs Botaniska Trädgård och Tjörns trädgårdar.

Kostnad av genomförda åtgärder

Den totala kostnaden för genomförda åtgärder som bekostats via NV-ÅGP under programperioden 2014 – 2018 har uppgått till 1 131 000 kr (Tabell. 1). Utöver det har åtgärder bekostats av medel för skötsel av skyddade områden.

Åtgärd	2014	2015	2016	2017	2018	Totalt
Dialog & samverkan samt övergripande koordinering			228	14 207		14 435
Aktiva åtgärder i fält	145 713	128 978	214 247	243 027	82 355	814 320
Datinsamling & analyser	30 000	36 880	57 243	78 342	99 880	302 344
<i>Total uppskattad kostnad för åren 2014–2018</i>	175 713	165 858	271 718	335 576	182 235	1 131 100

Resultat av genomförda åtgärder

Antal lokaler

Sedan åtgärdsprogrammet inleddes 2005 har antalet konstaterade lokaler i södra Sverige fortsatt att minska (diagram 1). Under den senaste programperioden har arten återfunnits på totalt 15 lokaler (varav en lokal med två dellokaler). Alla lokaler där arten inte återfunnits är sådana där det under senare tid endast funnits enstaka exemplar. Siffrorna måste dock tolkas med viss försiktighet.

Inventeringsinsatserna har under den senaste programperioden inte varit lika intensiva som tidigare och vissa lokaler där arten förmodats vara utgången har inte besökts samtliga år. Erfarenheter visar också att arten kan förefalla försvunnen från en lokal för att sedan plötsligt dyka upp igen flera år senare. (Artens status och utveckling på samtliga lokaler i södra Sverige redovisas i Bilaga 2).

Vityxnelokaler i södra Sverige

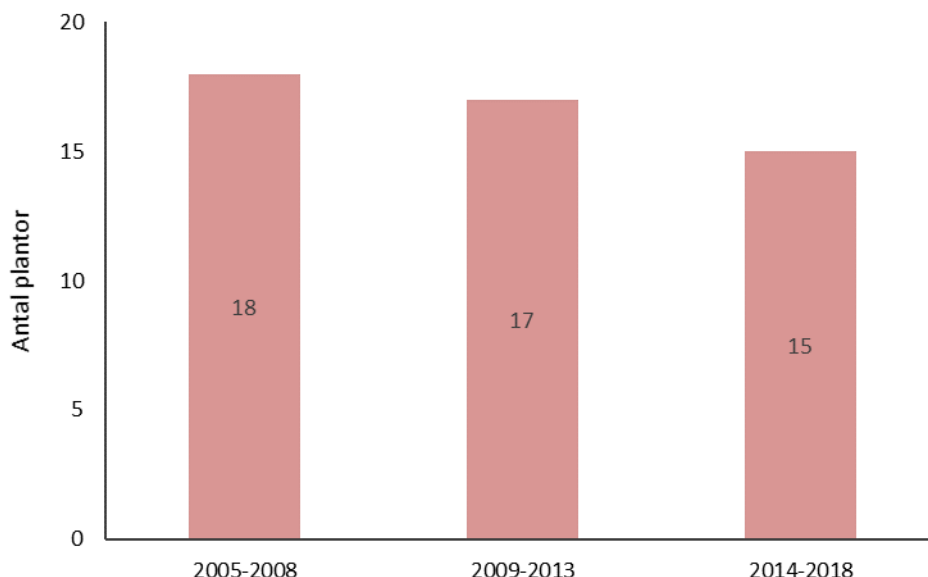

Diagram 1. Diagrammet visar antalet lokaler där arten konstaterats något av åren under resp. programperiod. Arten kan dock fortfarande finnas kvar trots att den inte noteras under flera år.

Populationsutveckling

När det gäller populationsutvecklingen på de kvarvarande lokalerna är utvecklingen övervägande positiv. På många lokaler är antalet konstaterade plantor ökande. Totalt bedöms antalet plantor ha ökat från knappt 600 när åtgärdsprogrammet inleddes 2005 till nästan 3000 (diagram 2).

Vityxneplantor i södra Sverige

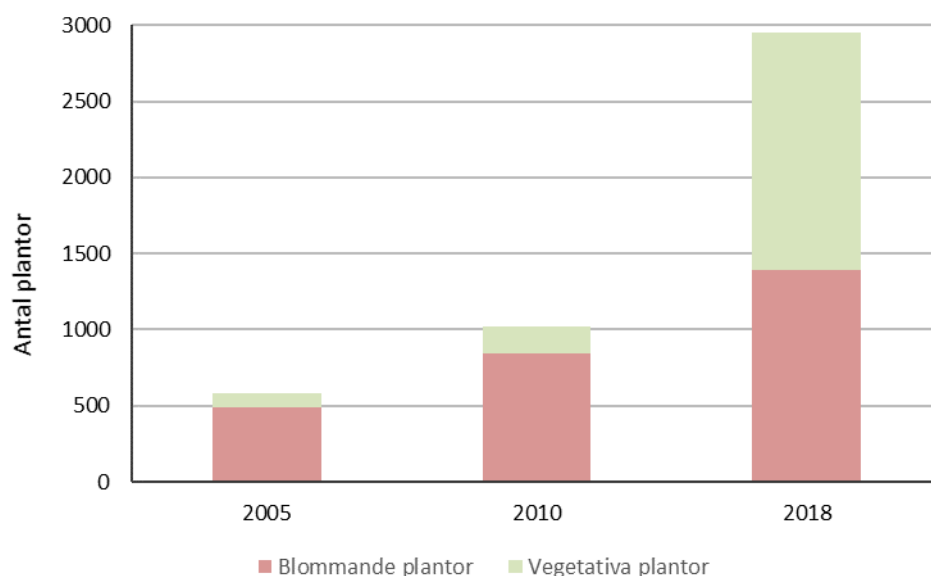

Diagram 2. Antalet vityxneplantor på kvarvarande lokaler har ökat sedan åtgärdsprogrammet inleddes 2005.

Data från uppföljningen visar också att antalet lokaler med fler än 10 individer ökat under de år som arten varit föremål för ett åtgärdsprogram. Under den senaste programperioden har 12 lokaler haft fler än 10 plantor något av åren. På flera lokaler återfinns betydligt fler plantor än 10 och under perioden 2014 – 2018 var det 5 lokaler som något år hyste fler än 50 plantor något år.

Antal lokaler > 10 plantor

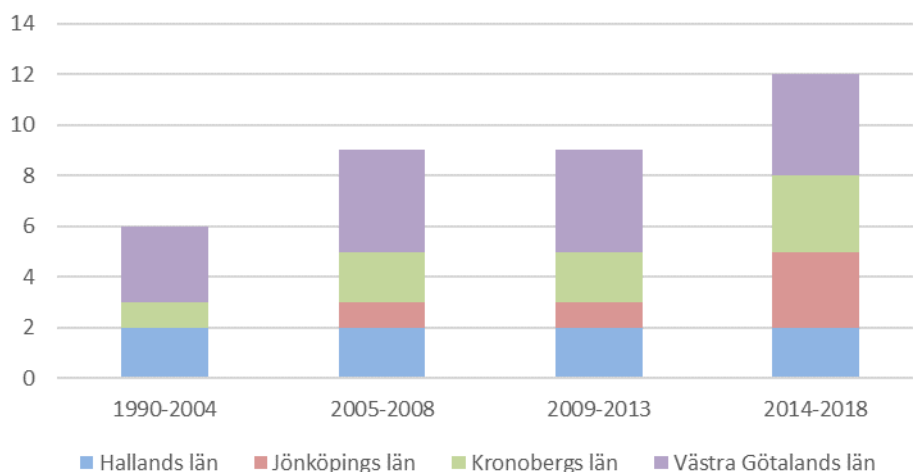

Diagram 3. Antalet lokaler där fler än 10 vityxneplantor påträffats något år under resp. programperiod samt antalet lokaler där fler än 10 påträffades något år under perioden 1990 – 2004, innan åtgärdsprogrammet inleddes

Omsorgsfull restaurering och återupptagen traditionell slätterhävd

Resultaten av det restaureringsarbete och den ändring av skötseln till en intensivare och traditionell slätterhävd som inleddes 2009 på lokal 22B i Kronobergs län visar mycket tydligt effekten av dessa åtgärder. Under perioden 2005 – 2009 förekom arten stabilt med 40 – 45 plantor. Redan året efter att insatserna inleddes fördubblades antalet plantor till 97 och har därefter fortsatt öka. (diagram 4).

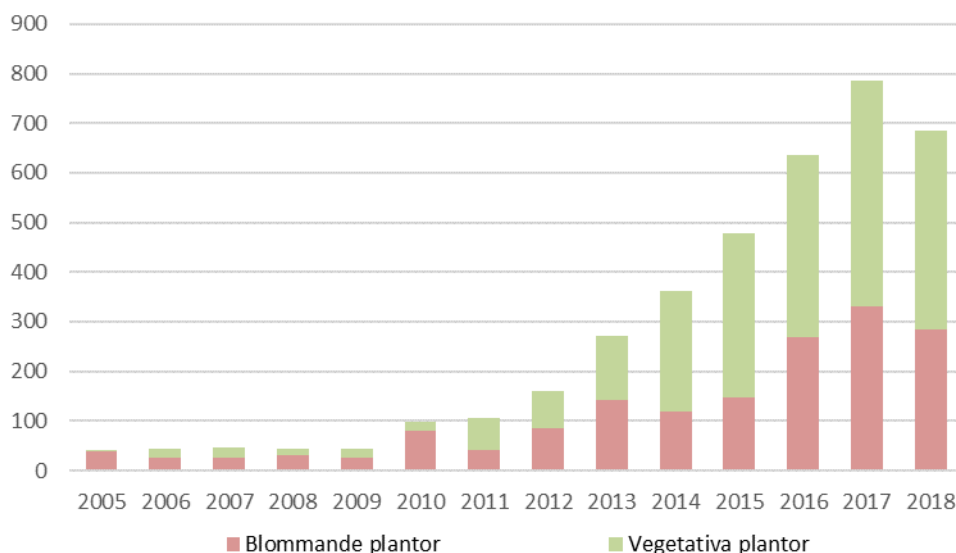

Diagram 4. Antalet vityxneplantor på Lokal 22B där restaureringsåtgärder och traditionell slätterhävd inleddes 2009

Som framgår av diagram 5 är utvecklingen likartat positiv på de lokaler i Jönköpings resp. Kronobergs län där motsvarande insatser inleddes 2014

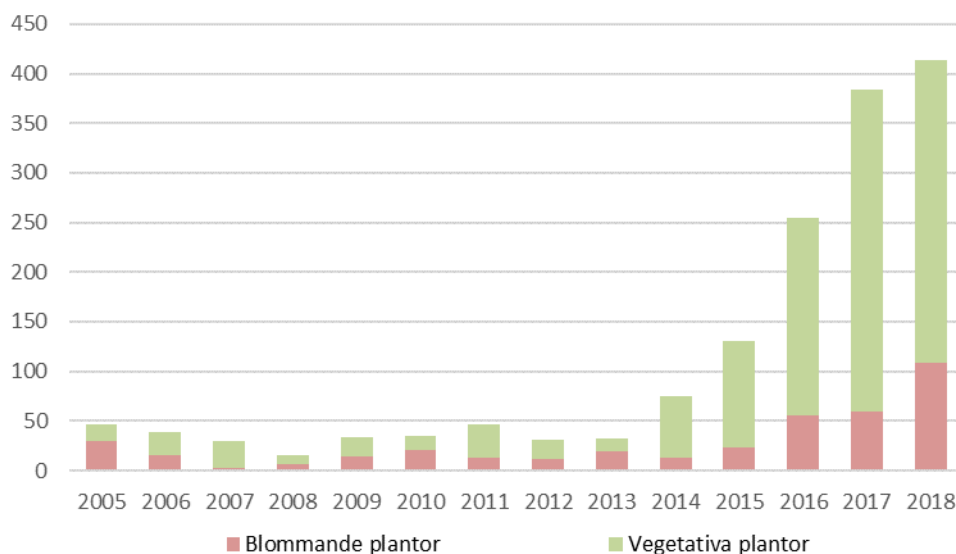

Diagram 5. Antalet vityxneplantor på lokaler i Jönköpings resp. Kronobergs län där restaureringsåtgärder och traditionell slätterhävd inleddes våren 2014 (lokal 15, 17, 18A, 20, 21)

Restaurering och bränning kompletterat med sent bete

Drygt hälften av antalet vityxneplantor i södra Sverige förekommer idag på lokal 2 i Hallands län. Denna lokal sköts av markägaren och hävden har under lång tid bestått av gräsmarksbränning på våren kompletterad med sent bete vissa år. Sedan 2009 har lokalen utökats genom att en grandunge har avverkats. Som framgår av diagram 6 har utvecklingen på lokalen varit mycket positiv.

Diagram 6. Lokal 2 i Hallands län. Lokalen sköts med årlig bränning kompletterad med betesdrift vissa år. Lokalen utökades 2009 genom avverkning av en grandunge. (P g a det mycket stora antalet plantor på lokalen utförs inventeringen i transekter. Totalantalet är därför en uppskattning).

Insatser för att förstärka befintlig hävd

Resultatet av de åtgärder som inleddes i Västra Götalands 2016 är i dagsläget svårare att bedöma. Uppföljning indikerar att åtgärderna varit framgångsrika men fortsatta skötselinsatser och uppföljning krävs kommande år för att dra säkrare slutsatser.

Uppfödning via frön

De försök som genomfördes under programperioden var, liksom vid tidigare försök, utan framgång.

Ej genomförda åtgärder

Studier av genetisk variation inom och mellan populationer

Åtgärden har inte genomförts under programperioden. Insatsen har inte bedömts möjlig att prioritera.

Slutsatser

De åtgärder som genomförts inom åtgärdsprogrammet har haft synbart positiva effekter på utvecklingen för vityxne i södra Sverige. Det långsiktiga målet att antalet vityxneplantor i södra Sverige bör vara ca 1000 på de kända lokalerna är idag uppnått med god marginal.

De åtgärder som inleddes på en lokal i Kronobergs län under förra programperioden och som under denna period även genomförts på ytterligare lokaler i Kronobergs och Jönköpings län visar tydligt att arten ökar efter noggrant genomförda restaureringsåtgärder följt av återupptagen traditionell slåtterhävd. Data från lokal 2 i Hallands län visar att även kontinuerlig bränning som vissa år kompletterats med sent bete har haft en långsiktigt positiv effekt. Effekterna av insatser för att förstärka och komplettera hävden på det sätt som skett i Västra Götalands län förefaller positiva men det är ännu för tidigt att dra säkrare slutsatser.

Det är samtidigt oroväckande att antalet konstaterade lokaler minskar. De lokaler där arten inte återfunnits under senare år är dock sådana där det under de år åtgärdsprogrammet gällt aldrig påträffats fler än några enstaka plantor. Det kan vara rent slumpmässiga orsaker som gjort att arten försvunnit. Samtidigt är det viktigt att inte räkna bort lokaler utan fynd alltför tidigt. Arten har återkommit efter flera års frånvaro på andra liknande lokaler.

Åtgärdsprogrammet bör förlängas ytterligare en period. Under kommande period bör de skötselåtgärder som inletts under denna period fortsätta i samma omfattning och helst genomföras på fler lokaler. Åtgärder som visat sig ha positiva effekter bör även utföras på lokaler där arten förefaller utgången men där förutsättningarna för den finns kvar.

Noggrann uppföljning av förekomst av både blommande och vegetativa plantor bör prioriteras högt även i fortsättningen. Särskilt angeläget är det att sådan uppföljning sker på lokaler där restaurering genomförs eller där skötselinsatserna ändras. På övriga lokaler där populationen bedöms stabil bör antalet blommande plantor följas årligen eller som ett minimum vartannat år.

Försök att driva upp plantor av vityxne från frön har vid det här laget testats vid tre olika tillfällen. Inget av försöken har varit framgångsrikt och det är tveksamt om ytterligare försök är meningsfulla. Möjligen är det bättre att under kommande programperiod prova med att transplantera vuxna plantor. Det finns idag lokaler fr a i Kronobergs resp. Hallands län som hyser så många plantor att en sådan åtgärd knappast påverkar populationen. I så fall bör plantor först flyttas till lämpliga växtplatser inom befintliga lokaler och, om detta visar sig framgångsrikt, därefter till nya närliggande lokaler. För utplantering på nya lokaler väljs förslagsvis skyddade områden där vegetationstypen och skötseln redan är gynnsam.

Förslag till åtgärder under kommande period redovisas i åtgärdstabell i bilaga 1.
Tabellen är i huvudsak identisk med den som gällt under perioden 2014 – 2018.
Framdrivning av plantor från frön har dock ersatts med transplantation av plantor.

Bilaga 1 Åtgärdstabell för vityxne i södra Sverige 2019 – 2023

Åtgärd	Län	Lokal	Finansiär	Aktör	Kostnad (kr)	Planerat genomförande	Prio
Årlig uppföljning av blommande och vegetativa plantor på lokaler som hyst vityxne under senare år och där aktiva skötsel- / restaureringsinsatser genomförs	F, G, N, O	Aktuella lokaler	ÅGP	F, G, N, O	350 000	2019–2023	1
Inventering av blommande plantor vartannat år på övriga kända lokaler (inklusive befarat utgångna lokaler)	F, G, N, O	Aktuella lokaler	ÅGP	F, G, N, O	40 000	2019–2023	1
Årlig kontakt med berörda brukare/markägare för avstämning och planering av skötselåtgärder	F, G, N, O	Samtliga	ÅGP, förvaltning	F, G, N, O	-	2019–2023	1
Tecknande av naturvårdsavtal för att säkerställa långsiktig skötsel	F, G, N	Oskyddade lokaler	ÅGP, områdesskydd	F, G, N	-	2023	1
Skötselinsatser av oskyddade lokaler i syfte att ge populationsförstärkning; röjning/restaurering, bränning, stängsling, fagning, slåtter, efterbete	F, G, N, O	3, 4, 5, 6, 13, 16, 17, 18, 19, 20, 21	ÅGP	F, G, N	800 000	2019–2023	1
Skötselinsatser av skyddade lokaler i syfte att ge populationsförstärkning; röjning/restaurering, bränning, stängsling, fagning, slåtter, efterbete	F, G, N, O	2, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 22, 23	Förvaltning	F, G, N, O	(>1 500 000 skötselanslag)	2019–2023	1
Transplanteringsförsök av plantor till nya växtplatser	N, G		ÅGP	N, G	50 000	2019–2023	2
Studier av genetisk variation inom och mellan populationer	F, G, N, O		ÅGP	O	120 000	2019–2023	3
Totalkostnad inom åtgärdsprogrambudget (ÅGP)					1 360 000		

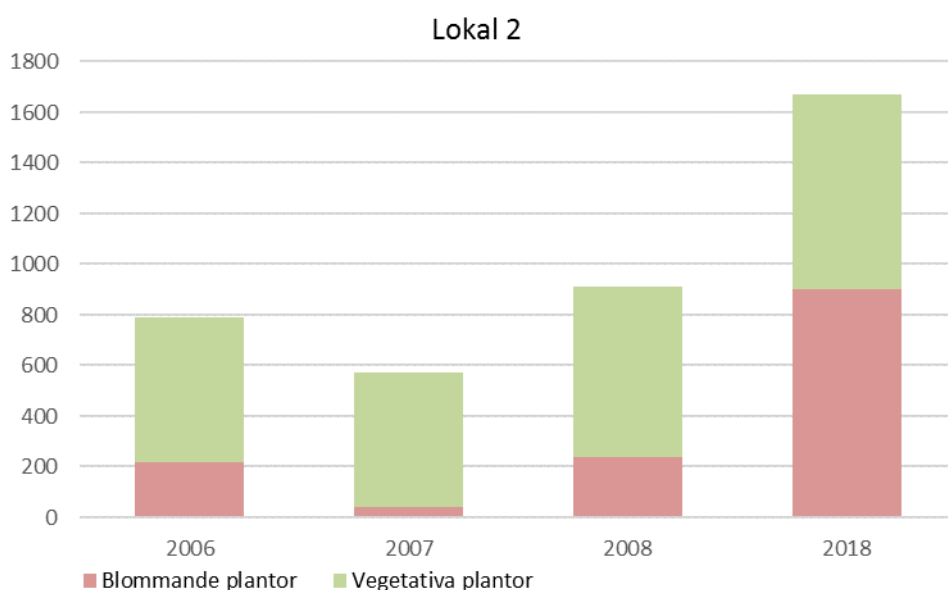
Bilaga 2. Kända vityxnelokaler i södra Sverige 2005 – 2018.

Hallands län

LOKAL 2 – LAHOLMS KOMMUN

Åtgärder och skötsel

Lokalen utökades 2008 – 2009 då en grandunge togs ner. Hävden har under hela perioden skett genom årlig bränning och slyröjning kompletterad med sent bete vissa år. Området omfattas av naturvårdsavtal och skötselavtal med markägaren. Skötseln bedöms vara tillräcklig för att bibehålla populationen men det finns potential för att gynna vityxne ytterligare genom riktade insatser, fr a kompletterande slåtter av partier som domineras av konkurrenskraftigare arter.

Vityxne status

När åtgärdsprogrammet inleddes 2004 bedömdes populationen variera mellan 1–200 individer. Sedan dess har populationen ökat och bedöms idag som stabil. Antalet plantor 2018 är skattat utifrån en linjetaxering på liknande sätt som gjordes 2006 – 2008. Lokalen kvarstår som den lokal som hyser flest individer i södra Sverige.

LOKAL 3 – HALMSTADS KOMMUN

Åtgärder och skötsel

Lokalen utgörs av en relativt öppen betesmark och sköts av markägaren genom bränning och betesdrift som varierar i intensitet mellan åren. En mindre yta mosskrattades 2018 och detta är planerat även kommande år för att se om arten återkommer.

Vityxne status

Senaste fyndet på lokalen gjordes av 1 blommande exemplar 2010. Osäkert om arten finns kvar.

LOKAL 4 – HALMSTADS KOMMUN

Åtgärder och skötsel

Inga åtgärder har genomförts inom ramen för åtgärdsprogrammet.

Vityxne status

Vityxne har inte noterats på lokalen sedan 1980. Arten eftersöktes senast 2005 men återfanns inte. Lokalen har därefter betraktats som utgången.

LOKAL 5 – FALKENBERGS KOMMUN

Åtgärder och skötsel

Inga åtgärder har genomförts inom ramen för åtgärdsprogrammet.

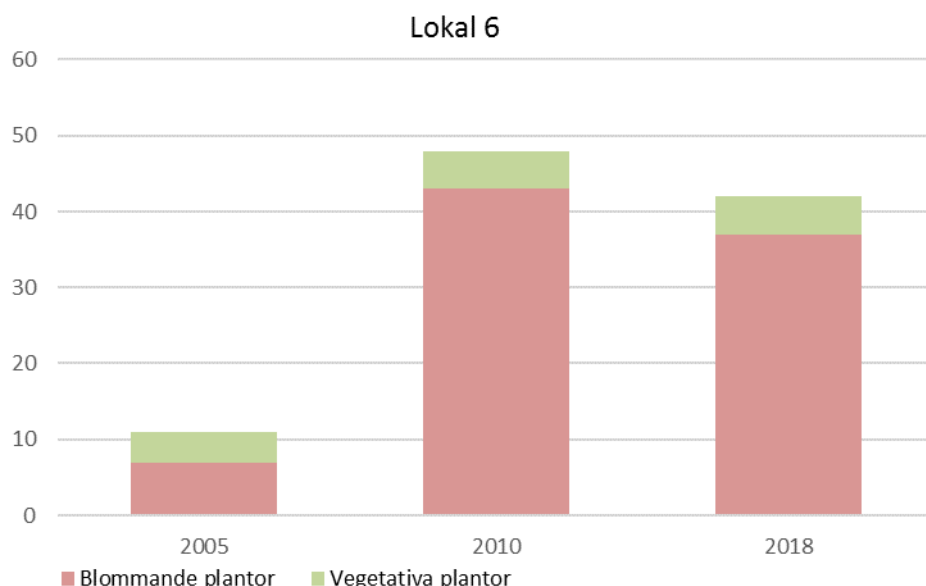
Vityxne status

Arten har inte noterats på lokalen sedan 1998. Återbesök gjordes senast 2005 och 2006 dock utan något fynd.

LOKAL 6 – HYLTE KOMMUN

Åtgärder och skötsel

Lokalen hävdas genom nötkreatursbete som de flesta av åren sedan 2011 kompletterats med fläckvis bränning. Kärnlokalen är frånstängslad och tänkt att enbart hävdas med bränning men djuren har kommit in ibland. Orsaken till frånstängslingen var att det vissa år betades för hårt tidigt på säsongen och blomning uteblev. Omgivande marker hävdas av nötkreatur. Hävden bedöms vara tillräcklig för att bibehålla populationen men det finns stor potential för att den ska kunna öka genom kompletterande insatser såsom mosskrattning, bränning och kompletterande slätter. Senaste åren har problem med vildsvinsbök uppmärksammas, men ingen åtgärd vidtagits ännu.

Vityxne status

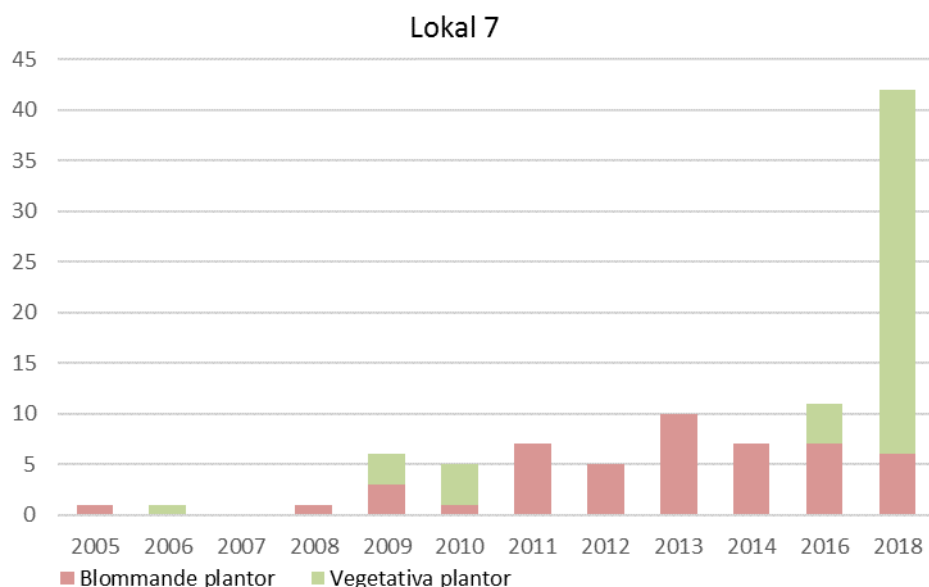
Lokalen upptäcktes 2005 och då fanns totalt 11 vityxneplantor. Populationen har ökat sedan åtgärdsprogrammet inleddes och bedöms idag vara stabil.

Västra Götalands län

LOKAL 7 – FALKÖPINGS KOMMUN

Åtgärder och skötsel

Lokalen utgörs av en betesmark där växtplatsen 2011 frånstängslades i en särskild betesfälla för att möjliggöra sent betespåsläpp. 2016 – 2018 har nötkreatursbetet kompletterats med mycket noggrann fagning på våren samt vårbränning av förna 2017 och 2018.

Vityxne status

Lokalen upptäcktes 1961. Vid inventeringen 2004 noterades totalt 4 plantor. Antalet har därefter varierat. Under perioden 2011 – 2014 har blommande individer följts upp. Noggrann uppföljning av vegetativa plantor genomfördes 2016 och 2018 och då noterades en kraftig ökning. Förhoppningsvis är detta ett bestående resultat av den intensivare hävden som inleddes 2016. Populationen på lokalen bedöms idag som ökande.

LOKAL 8 – FALKÖPINGS KOMMUN

Åtgärder och skötsel

Växtplatsen hävdades med slåtter med grästrimmer 2006 – 2009. 2011 frånstängslats området från omgivande betesmark för att möjliggöra sent betespåsläpp. Lokalen brändes 2008 och delar av området brändes. Mossa krattades även i april 2011 och i april 2013.

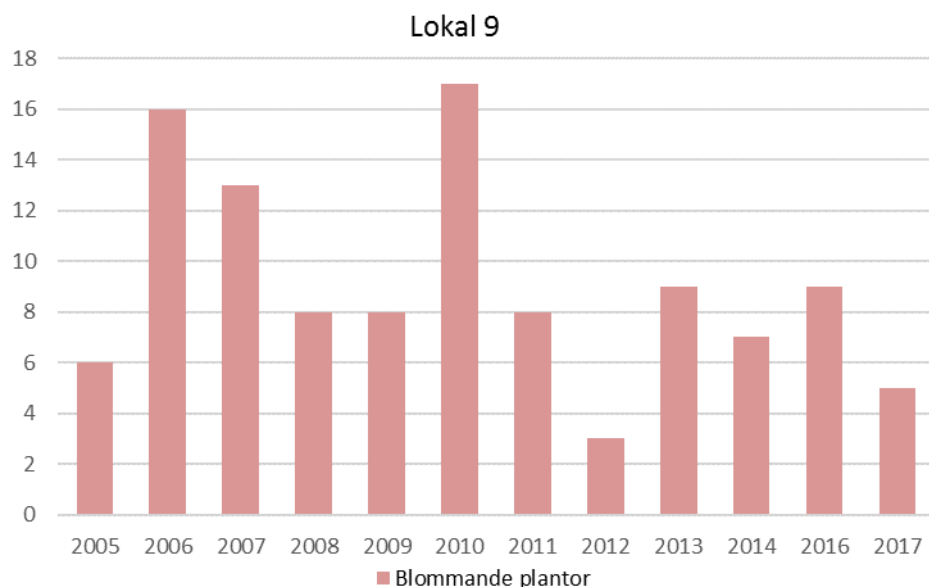
Vityxne status

Sedan åtgärdsprogrammet startades har endast ett fåtal plantor påträffats i området. Trots de kompletterande insatserna i området har ingen vityxne noterats sedan 2012 då ett blommande exemplar påträffades trots eftersök 2013 och 2014. Mycket osäkert om arten fortfarande finns kvar.

LOKAL 9 – TRANEMO KOMMUN

Åtgärder och skötsel

Denna lokal är en mycket begränsad betad yta som frånställs från intilliggande betesmark och hävdas genom sent bete. Detta har fungerat mycket väl. Lokalen brändes 2008, 2016 och 2017 kompletterades betesdriften med noggrann mosskrattning av växtplatsen på våren.

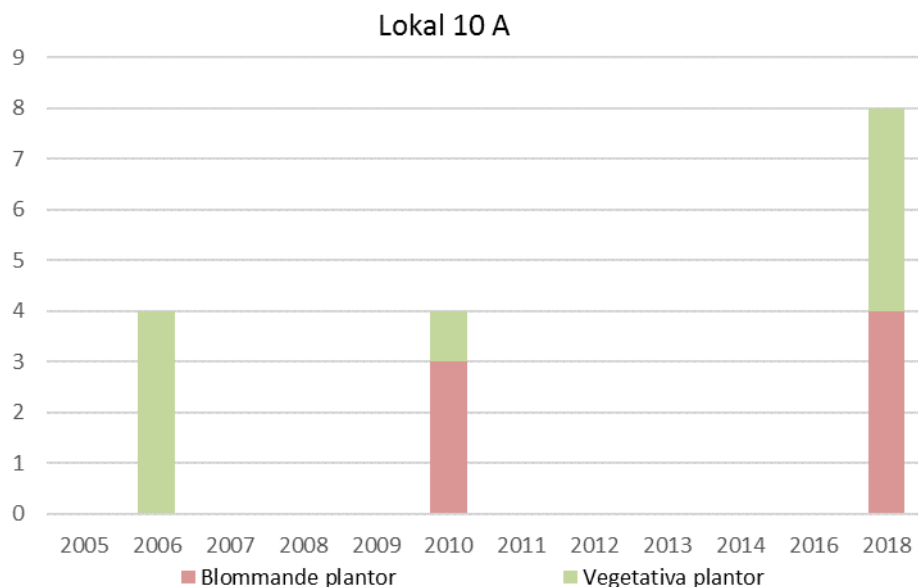
Vityxne status

Sedan åtgärdsprogrammet inleddes har antalet blommande vityxneplantor varierat men populationen bedöms vara stabil.

LOKAL 10A – ULRICEHAMNS KOMMUN

Åtgärder och skötsel

Denna lokal består av två näraliggande delar på var sida om en stenmur. På norra sidan muren är det slåtter och efterbete, och här har det krattats mossa de senaste tre våren. På södra sidan muren är det en liten fälla tänkt för sent bete. Denna yta brändes 2017.

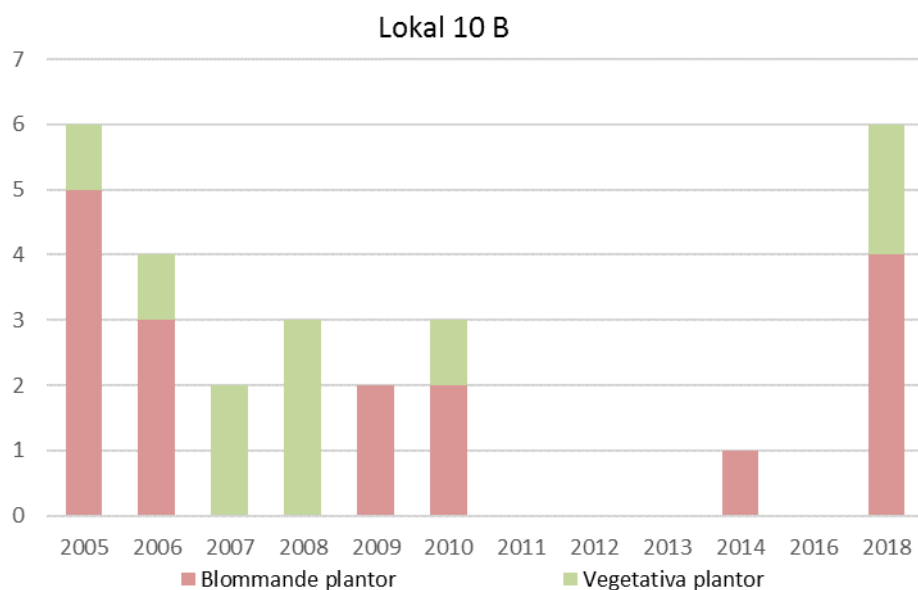
Vityxne status

Norr om muren är den klassiska lokalen men innan 2018 har arten inte återfunnits här sedan 2014. Söder om muren har det endast setts ett exemplar ett enda år innan 2018. Förhoppningsvis har de kompletterande insatser som genomförts de senaste tre åren resulterat i en bestående ökning. Populationen på lokalen bedöms stabil.

LOKAL 10B – ULRICEHAMNS KOMMUN

Åtgärder och skötsel

Yta som sköts med slåtter och efterbete och som har krattats noga de senaste tre vårarna.

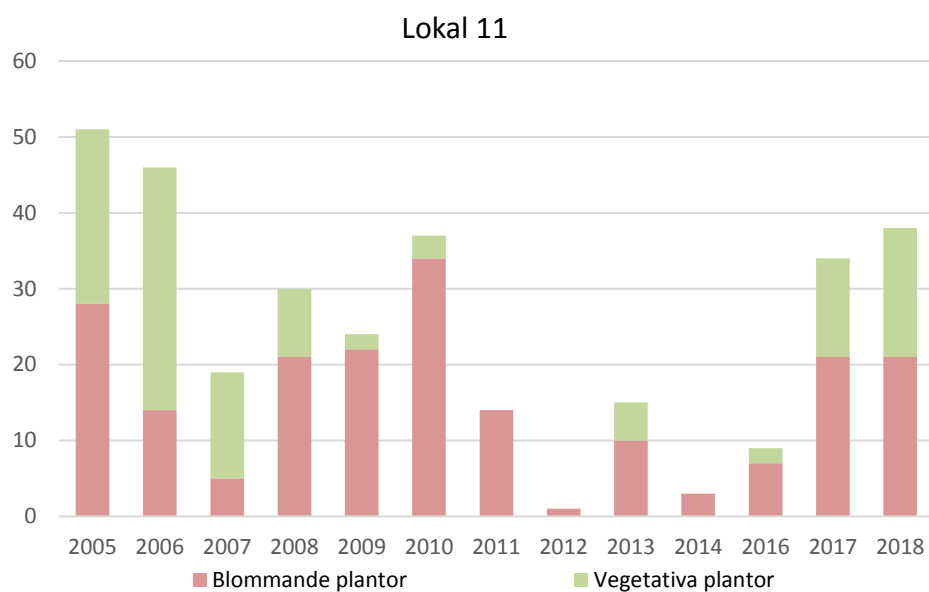
Vityxne status

Sedan 2010 har endast en enstaka individ konstaterats de år uppföljning gjorts. Resultatet 2018 är därför mycket positivt. Populationen på lokalen bedöms stabil.

LOKAL 11 – ULRICEHAMNS KOMMUN

Åtgärder och skötsel

Slätteräng med efterbete och området har varit välhävdad samtliga år men trots detta förekom ett tjockt mosstäck på stora delar. För att ytterligare förstärka hävden har växtplatsen därför mosskrattats de senaste tre åren. Huvudsakliga växtplatsen för vityxne var även påverkad av att djuren använder den som viloplats, och därför blev därför påverkad av större mängd gödsel där än i övriga ängen. Denna yta stängslades fr o m 2016 tillfälligt bort vid efterbetet så att inte djuren kommer hit mer än sista dagarna av efterbetet.

Vityxne status

Uppföljningen har indikerat att populationen gått tillbaka. Resultatet 2018 tyder dock på att denna trend kan ha brutits genom de särskilda insatser som genomförts efter 2016. Populationen på lokalen bedöms som stabil.

LOKAL 12A – BOLLEBYGDS KOMMUN

Åtgärder och skötsel

-

Vityxne status

Vityxne har inte påträffats sedan lång tid och lokalen får bedömas som utgången.

LOKAL 12B – BOLLEBYGDS KOMMUN

Åtgärder och skötsel

En mycket lite yta som under hela perioden hävdats mycket väl genom slåtter och efterbete av nötkreatur. Trots god hävd har viss förnapålagring märkts. Ytan har därför mosskrattas 2016 och 2017.

Vityxne status

Lokalen är en mycket begränsad yta och under perioden har antalet konstaterade individer aldrig varit fler än två. Återbesök kommande år får utvisa om förstärkningarna av hävden resulterar i någon ökning.

LOKAL 13 – BORÅS KOMMUN

Åtgärder och skötsel

Lokalen utgörs av en liten sluttande slåtteräng i gränsen mellan tomtmark och åker. Floran är en artrik blandning av friskängs- och hedvegetation.

Vityxne status

Arten eftersöktes under den inledande programperioden men återfanns aldrig. Mycket tveksamt om arten finns kvar.

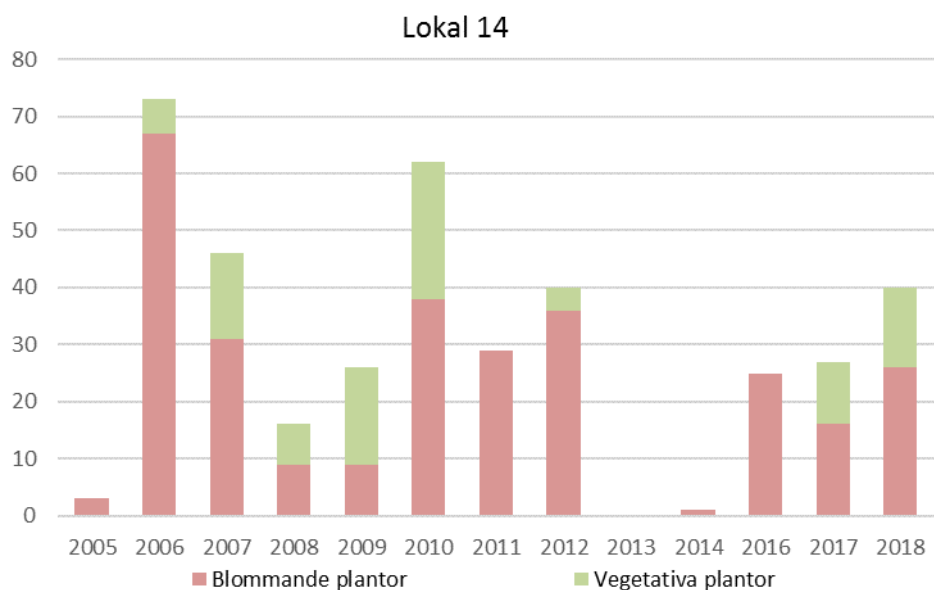
LOKAL 14 – SVENLJUNGA KOMMUN

Åtgärder och skötsel

I detta område har arten påträffats i tre ytor. T o m 2014 hävdades samtliga med nötkreatursbete med sent bete huvuddelen av åren. Efter 2015 har de två större ytorna hävdats med slåtter och efterbete. För att ytterligare förstärka hävden brändes och mosskrattades ytorna 2016 och 2017.

Vityxne status

Uppföljning har indikerat att artens status efter 2010 varit vikande. De särskilda i

nsatser som gjorts

de senaste årens samt ändringen av skötseln till slåtterhävd verkar positiv. Återkommande uppföljning får visa om insatserna och den ändrade hävden resulterar i en stadigt ökande population. Området bedöms ha mycket goda förutsättningar för arten.

LOKAL 23 – TRANEMO KOMMUN

Åtgärder och skötsel

Lokalen som återupptäcktes 2006 utgörs av betesmark som under hela perioden hävdats med sent bete. 2016 krattades en mindre yta och de senaste åren har intensiv krattning av de ytor där vityxne noterats gjorts de två senaste våarna. Efter att det tidigare varit stora mängder lövförna och mossa, och en väldigt uppluckrad grässvål med mycket sork, bedöms förutsättningarna betydligt bättre.

Vityxne status

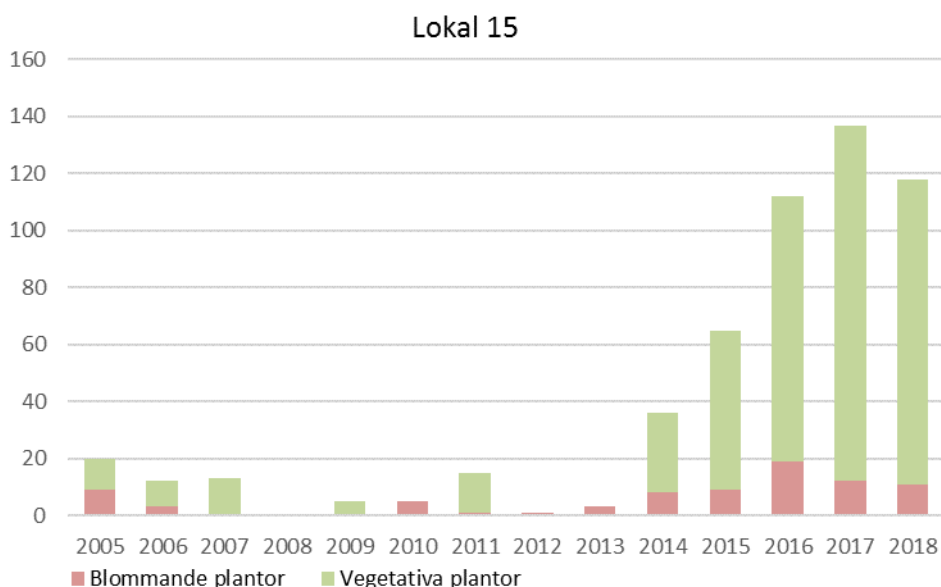
Antalet noterade plantor har varierat kraftigt men under den senaste programperioden har antalet minskat. Förhoppningsvis har de senaste årens intensivare hävd förbättrat förutsättningarna men återkommande uppföljning krävs.

Jönköpings län

LOKAL 15 – JÖNKÖPINGS KOMMUN

Åtgärder och skötsel

Lokalen är en del av en slåtteräng. Förekomsten av vityxne finns på en liten yta som hävdats med slåtter sedan lång tid. Under 2014 inleddes restaureringsåtgärder. Lokalen har därefter fagats mycket noggrant på våren och därefter hävdats med slåtter och efterbete.

Vityxne status

Från att ha haft en population som fram till 2013 som mest uppgick till 20 planter har det skett en mycket markant ökning sedan restaureringsåtgärder och skötselbättringar inleddes 2014.

LOKAL 16 – JÖNKÖPINGS KOMMUN

Åtgärder och skötsel

En liten isolerad slåtteräng som omges av granskog. Området har slagits under lång tid men inte efterbetats. Bränning utfördes av två mindre ytor 2007. Trots hävd och bränning har arten inte noterats i området sedan 1997.

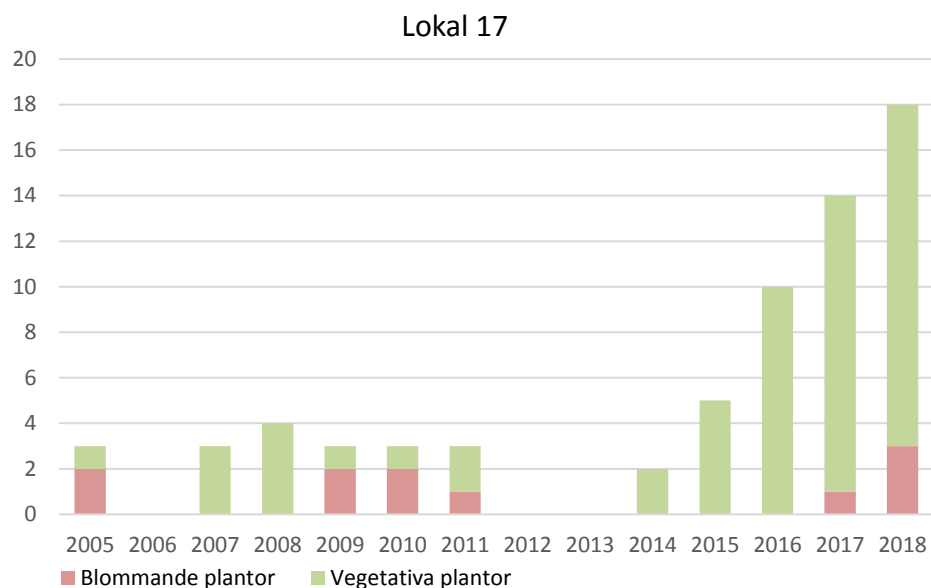
Vityxne status

Mycket tveksamt om arten fortfarande finns kvar i området.

LOKAL 17 – JÖNKÖPINGS KOMMUN

Åtgärder och skötsel

Lokalen är en liten slåtteräng som sköttes med slåtter, och svagt efterbete under den inledande programperioden. Vårbränning genomfördes 2007 och 2008. Effekten var dock svag på större delen, utom på ytan där vityxne växte. 2014 inleddes en restaurering och ändring av hävden på lokalen.

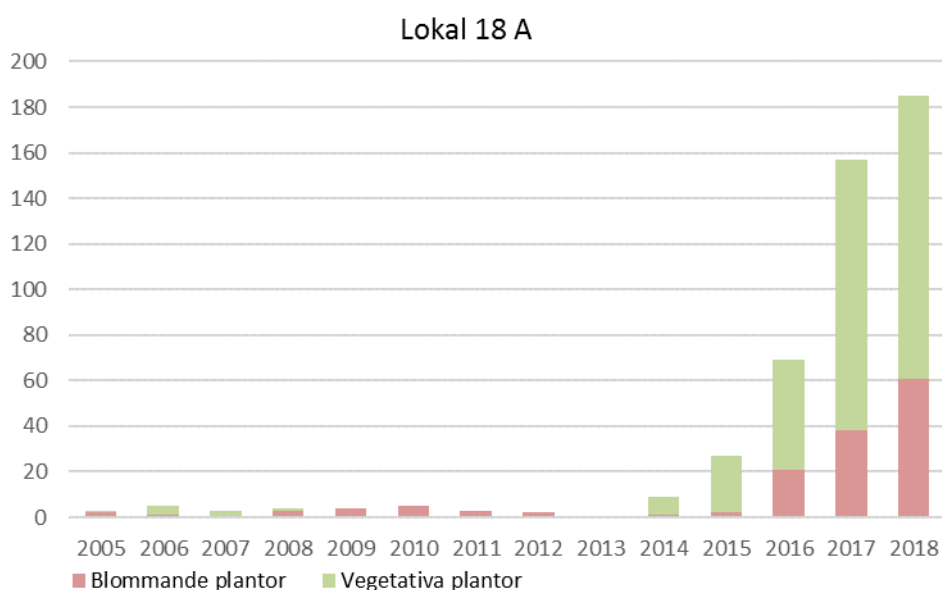
Vityxne status

Från att fram till 2013 ha endast ha hyst ett fåtal plantor har populationen ökat kontinuerligt sedan åtgärder inleddes 2014.

LOKAL 18A – MULLSJÖ KOMMUN

Åtgärder och skötsel

Lokalen är en liten del av en stor ekhage. Från att tidigare varit slåtteräng har den betats åtminstone sedan 1940-talet och fram till 2014. Lokalen är skuggad av både ek, andra lövträd och hassel. 2007 gjordes en lätt gallring, och ett stängsel sattes upp så att lokalen kunde betas sent 2007 och 2008. Fagning gjordes 2008. 2014 inleddes ett restaureringsarbete och slåtterhävden återupptogs. Lokalen har därefter fagats mycket noggrant på våren och därefter hävdats med slåtter och efterbete.

Vityxne status

Från att under perioden 2005 – 2015 endast ha hyst några enstaka plantor har populationen ökat mycket kraftigt efter de restaureringsinsatser och ändringar av hävden som inleddes 2014. Vid inventeringen 2018 påträffades totalt 185 individer.

LOKAL 18B – MULLSJÖ KOMMUN

Åtgärder och skötsel

En betad lokal där arten inte konstaterats sedan 1981.

Vityxne status

Vityxne eftersöktes 2005 - 2009 men återfanns ej. Lokalen ligger nära 18A och bedöms ha förutsättningar för att kunna hysa arten.

LOKAL 19 – MULLSJÖ KOMMUN

Åtgärder och skötsel

Lokalen som upptäcktes 1989 är en glänta i en i övrigt igenvuxen betesmark. Lokalen var ohävdad 2005 – 2006. Därefter skedde restaurering och området betades med sent bete 2007 och vårbrändes 2008. Lokalen bedömdes ha kvar potential för att kunna hysa vityxne och under 2018 inleddes därför restaureringsåtgärder.

Vityxne status

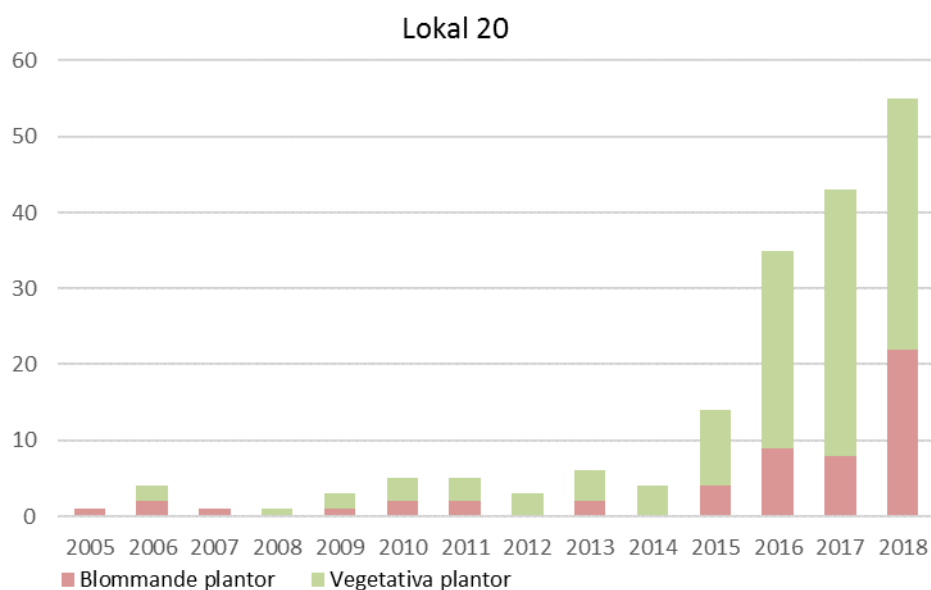
2004 påträffades 2 exemplar och 1 exemplar 2005. Därefter eftersöktes arten t o m 2009 men utan att påträffas. Inför restaureringsåtgärderna 2018 eftersöktes arten på nytt men utan återfynd.

Kronobergs län

LOKAL 20 – LJUNGBY KOMMUN

Åtgärder och skötsel

Lokalen är en flack liten kulle som är helt trädfri. Vegetationen är lågvuxen, hedartad och artrik, med bl.a. mycket knägräs. Lokalen ingick som en del av en stor beteshage, som t.o.m. 2006 betades fr.o.m. juli, och lokalen blev oftast väl avbetad. Ett avtal om senare betessläppning upprättades 2007 mellan brukare och länsstyrelsen. 2014 inleddes ett restaureringsarbete med fagning och mossrivning på våren följt av återupptagen slåtter med noggrann höhantering. Partier igenvuxna av örnbräken har även restaurerats.

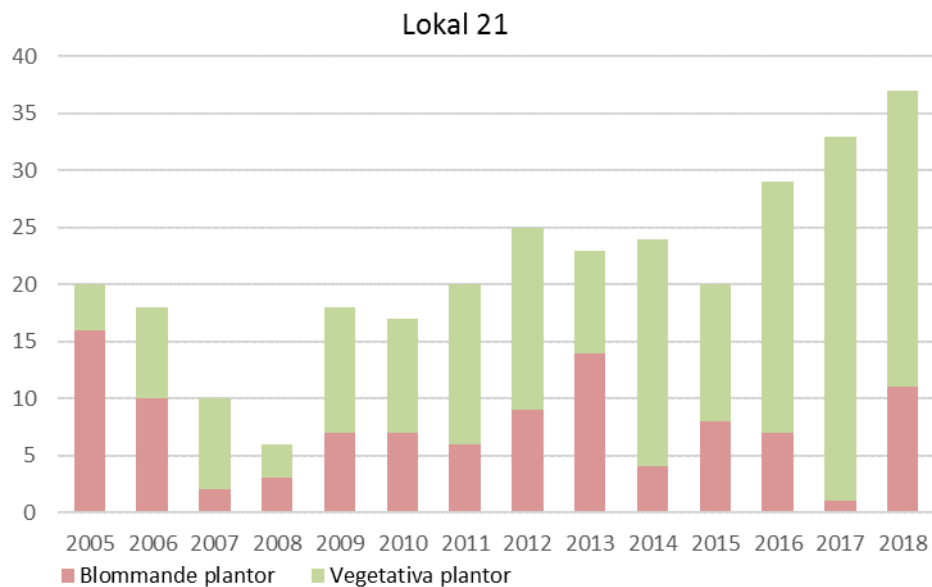
Vityxne status

Även på denna lokal har det skett en mycket kraftig ökning av antalet plantor sedan hävden intensifierades 2014.

LOKAL 21 – TINGSRYDS KOMMUN

Åtgärder och skötsel

Lokalen är halvskuggig av träd som inte är särskilt gamla. Lokalen, som betades sent med ett svagt betetryck t o m 2013, gränsar till en liten slåtteräng. Viss utglesning av trädskiktet gjordes 2008. Fr o m 2014 har lokalen skötts på samma sätt som lokal 20 med fagning, mossrivning och slåtter. Vildsvin har varit ett bekymmer och numera finns ett vildsvinsstängsel kring lokalen.

Vityxne status

Antalet påträffade plantor har under perioden varit relativt stabil med en ökning efter den växling till slätter som skedde 2014.

LOKAL 22A – LESSEBO KOMMUN

Åtgärder och skötsel

Betesmark där arten inte återfunnits sedan 1983. Utsådd av frön har testats men utan framgång.

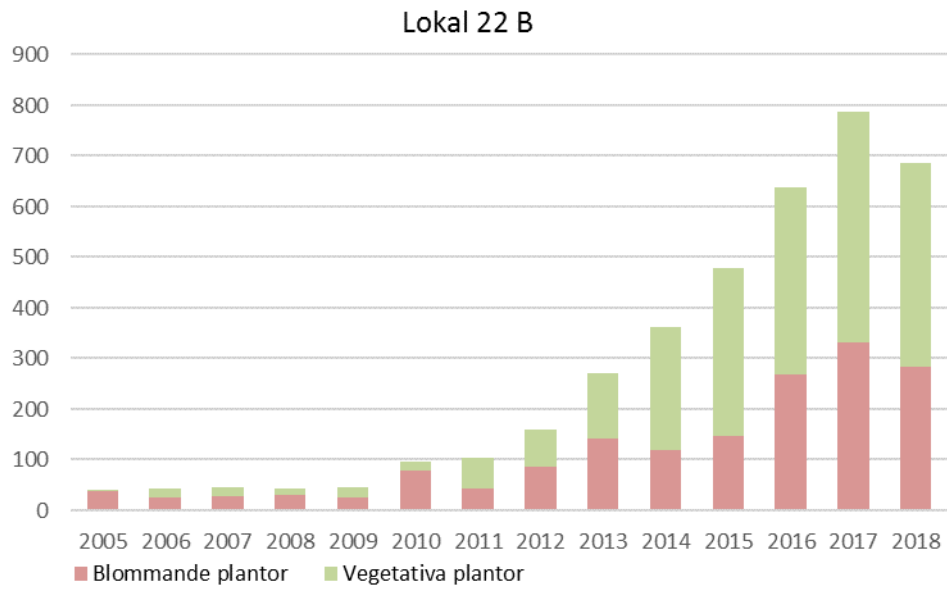
Vityxne status

Lokalen bedöms utgången.

LOKAL 22B – LESSEBO KOMMUN

Åtgärder och skötsel

Under perioden 2005 – 2009 betades lokalen omväxlande med nötkreatur och lätta hästar. Under 2009 fränstängslades växtplatsen och restaureringsinsatser inleddes. Området röjdes från lövsly och örnbräken bekämpades. Från 2010 har området hävdats med mycket omsorgsfull slätter och efterbete. Noggrann fagning har skett på våren.

Vityxne status

De restaureringsinsatser och ändringar av skötselregimen som genomförts i området efter 2009 har lett till en mycket kraftig ökning.